

Старий і море (переказ скорочено)

Ернест Хемінгуей (Гемінґвей)

Твір розпочинається з опису старого рибалки, Сантьяго, який живе на острові Куба. "Старий був кощавий, виснажений, потилицю його поорали глибокі зморшки, на обличчі темніли коричневі плями нешкідливого нашкодженості раку, що з'являються від сонячного проміння, відбитого тропічним морем".

Все його життя пов'язано з морем, без нього чоловік не уявляє свого існування. Навіть його очі мали колір моря, вони завжди весело блищали. Сантьяго, мабуть, був найстарішою рибалкою на всьому острові.

Вже вісімдесят чотири дні старий виходив у море, але йому не вдавалося нічого спіймати. Перші сорок днів з ним був хлопець, який допомагав йому у цій справі. Однак потім його батьки вирішили віддати свого сина до іншого рибалки, адже вже пішла чутка, що Сантьяго вже став *salao* (невдахою). Хлопцю було прикро дивитися, як його минулий наставник кожного дня виходить у море з надією щось упіймати, проте в кінці дня вертається додому ні з чим.

Манолін, так звали того хлопця, любив старого і всіляко намагається йому допомогти. Юнак знову хоче повернутися до свого першого вчителя, але тато йому не дозволяє – всі зневірилися у Сантьяго. Щоб хоча б якось відволікти старого від сумних думок, Манолін пропонує почастувати його пивом на "Терасі" і чоловік із задоволенням погоджується. Вони сіли у рибальському кафе, рибалки обговорювали свій улов, а дехто кепкував із невдач старого. Проте, незважаючи на це, Сантьяго не ображався на прикрі слова, які лунали у його адресу. Старий із хлопчиком пригадували, як у перший день, коли Сантьяго взяв п'ятирічного Маноліна у море, чоловік врятував йому життя. Хлопець усе пам'ятав, від першого дня їхнього знайомства. Манолін пропонує віддати старому чотири живці, але той погоджується лише на два.

Згодом вони вирушили додому, хлопець допоміг Сантьяго віднести снасті у хатину. Хата у старого була дуже простою, зроблена із пальмового листа. Там стояли лише ліжка, стіл та стілець. Раніше на стіні висіла фотографія покійної дружини Сантьяго, але скоро він зняв її, адже при погляді на неї чоловіку ставало дуже сумно.

Манолін запитав у хазяїна, що можна скуштувати на вечерю. Той відповів, що у нього є казанок жовтого рису з рибою. Хлопець спитав дозволу взяти сітку для сардин, Сантьяго дозволив. Однак всі вони прекрасно розуміли, що ні казанка рису з рибою не було, ні сітки. Кожного дня вони прикидались один перед одним, що у старого все добре. Він вважав, що вісімдесят п'ять – щасливе число і саме у цей день йому пощастить спіймати здоровенну рибину.

Незабаром хлопець пішов по сардини, а старому запропонував почитати газету на сонечку. Сантьяго погодився, пообіцявши, що перекаже Маноліну новини про бейсбол. Коли хлопець повернувся до хатини старого, він спав на своєму стільці. Манолін зауважує, що, незважаючи на худобу, у старого дуже широкі та могутні плечі. На

ньому була латана сорочка, як вітрило, а ноги зовсім були босими. Хлопець не став будити старого, а лише, прикривши його ковдрою, пішов собі додому. Коли він прийшов вдруге, Сантьяго ще спав, тому хлопець розбудив старого, поклавши йому руку на коліно. Дбаючи про нього, Манолін приніс поїсти своєму старому другові. За вечерею вони, як тому треба товаришам, розмовляють про бейсбол та видатних спортсменів. Згодом почало вже смеркатися, тому Манолін прощається із Сантьяго, попросивши старого розбудити його вранці, адже він не любить, коли це робить інший рибалка.

Старий заснув швидко. У сні йому ввижалася Африка зі своїми довгими берегами та величезними темними горами. Його сні були напрочуд спокійними: він бачив далекі краєвиди та леви на березі. Він любив тих левів, як Маноліна, проте, на жаль, хлопець йому ніколи не снівся.

Прокинувшись після довгої ночі, Сантьяго пішов будити свого друга. Хлопець настільки був сонним, що старий попросив у нього вибачення за те, що так рано його збудив. Але Манолін твердо відповів: "Чоловік повинен робити своє діло". Він допоміг старому віднести снасті до човна, а потім, попивши з ним кави в рибальській харчівні, побажав йому щасливого робочого дня у морі. Сантьяго певен, що саме у цей день йому поталанило.

Сьогодні старий вирішив плисти аж у відкрите море, він "кермував просто на свіжий вранішній дух океану". Сантьяго завжди порівнює море з жінкою, з живою істотою. Воно може подарувати людям велику ласку, а може, навпаки, позбавити неї. Чоловік по-справжньому любив море, знав усіх морських істот, кожен з яких у нього викликав певні почуття.

Ось старий закинув першу наживу й пустив човен поволі йти за течією. Він чітко знав на якій глибині знаходиться його приманка. Пильно стежачи за вудлищами, чоловік потихеньку веслує. Ось-ось зовсім скоро має вийти сонце. Раптом пролетів птах-фрегат, видивляючись здобич у морських глибинах. Старий вирішив веслувати за птахом. Незабаром над водою піднялася літаюча риба, на яку так завзято полює фрегат. Однак Сантьяго добре знає, що птаху цю рибину не спіймати - вона занадто прудка і велика для нього.

У воді він побачив *aqua mala* (португальську фізалію), отрута якої діяла миттєво й завдавала печучого болю тому, хто брав її до рук. Фізалію поїдали лише велетенські морські черепахи, більш ніхто не наважувався наблизитися до неї. Старий любив отих черепах, хоча деякі люди не мали жалю до них, адже їхнє серце б'ється ще декілька годин після того, як їх розрубають на шматки. Він був певен, що також має таке серце і ноги, як у цих черепах, адже їв їх білі яйця цілий травень, щоб бути дужим перед великим уловом.

Сантьяго знову побачив знайомого птаха і почав пильно слідкувати за ним. На цей раз старому вдалося спіймати тунця. Він закричав уголос, що це буде добрячим живцем для нього. Сантьяго почав розмовляти сам із собою, мабуть, коли від нього пішов хлопець. За звичаєм, рибалки ніколи не озиваються один до одного без потреби, але зараз, коли старий залишився сам самотою, йому нічого не заважає висловлювати

свої думки вголос.

Раптом старий відчув, як риба клюнула на наживку. Він одразу зрозумів, що ця рибина має дуже великі розміри. Але Сантьяго був упевненим у своїх власних силах: він зможе її подолати. Відтоді почався виснажливий двобій між рибалкою і рибою. Старому кортіло дізнатися, з якою саме рибиною він має справу, проте вона не виринала із води. Згодом, повністю проковтнувши наживку, риба потягла човен у відкрите море. Саме тоді старому так не вистачало допомоги свого помічника Маноліна.

Минуло чотири години, але ситуація не змінилася. Рибина пливла вперед, тягнучи за собою човен із старим. Однак чоловік й не думав здаватися, хоча берег вже зовсім зник з очей. Він знав, що колись риба стомиться постійно плисти, тоді він й використає цей момент у свою користь.

Минала ніч. Згасли вже вогні Гавани. Рибина все пливла й пливла, ні разу не вистрибнувши із моря. На світанку старий пообіцяв собі з'їсти тунця, бо сили покинуть його від голоду. Раптом йому стало жаль цю велику рибу, яка так завзято й відчайдушно боролася за своє життя: "Вона чудова, незвичайна рибина, і хтозна, скільки вже їй віку...". Він згадав свою сумну пригоду з Маноліном на морі, коли спіймав на гачок самицю марліна. До самого кінця самець не покидав її. Навіть, коли старий з хлопцем вбили самку, марлін вистрибнув високо із води, щоб побачити, де знаходиться його кохана. Та, переконавшись, що її вже немає, пішов собі у морську глибочінь. "То була найсумніша з усіх моїх рибальських пригод, - подумав він. - Та й хлопець тоді засмутився, і ми попросили в рибини пробачення й швиденько розчинили її".

Зійшло сонце. Старий відчував, що риба втомилася: вона вже не так швидко тягла човен. Однак Сантьяго теж втомився постійно тримати жилку, він не відчував лівої руки, із його правиці текла кров. Старий нарешті примусив себе скуштувати тунця. Раптом жилка перестала врізатися в руку чоловіка: рибина піднялася на поверхню води. І ось, нарешті, старий побачив свою здобич! Голова і спина у неї були темно-фіолетового кольору, а широкі смуги на боках здавалися на сонці блідо-бузковими. Сантьяго відмітив, що риба була на два фута більша за його човен. Він ще ніколи не бачив такої величезної рибини.

Проходив час. Біль у руці старого не стихала, однак він переконував себе, що все добре, що він витримає таку нелюдську напругу. "Воно, звісно, несправедливо, - подумав старий. - Але я покажу їй, на що здатна людина й що вона може знести". Щоб якось відволіктись від нестерпного болю по всьому тілу, старий почав думати про бейсбол, він хотів бути гідним великого Ді Маджо, який попри кісткову шпору на п'яті досконало грає. Згодом він пригадав, як колись мірявся силою з могутнім негром із Сьєнфугоса. Цілий день і цілу ніч вони сиділи один навпроти одного, не випускаючи руки супротивника зі своєї руки. Врешті-решт переміг Сантьяго, його ще довго після цього випадку називали чемпіоном.

Раптом пролетів літак. Старому дуже кортіло подивитись, як виглядає море та його

рибина з такої висоти. Незабаром йому вдалось упіймати макрель: тепер чоловік не буде голодувати. Ніч вступила у свої права. На небі почали мерехтіти зорі, які так подобалися старому. Він був щасливий через те, що людям не доводиться кожного дня вбивати місяць, сонце, зорі, як вони вбивають морських мешканців. Час від час чоловіку ставало дуже жаль рибину, що знаходилася у нього на гачку, проте він не залишав намір її вбити. Нарешті Сантьяго вирішив поспати, адже сили у майбутньому йому не завадять. Зараз вже йому снилися не леви, а морські свині, потім – його домівка у селищі. У сні старий почував себе щасливим.

Раптом чоловік відчув різкий поштовх, жилка стрімко бігла у воду. Старий чекав такої реакції від рибини, він зовсім не здивувався. Тепер рибина почала ходити по колу, Сантьяго міцно тримав жилку. Від втоми його думки вже плуталися, перед його очами мерехтіли чорні плями. "Ти вбиваєш мене, рибо, – подумав старий. – Одначе ти маєш на це право. Ніколи ще я не бачив такої величної, прекрасної, спокійної та благородної істоти, як ти, моя сестро. Гаразд, убий мене ти. Мені байдуже, хто кого вб'є...". Зібравши свої останні сили, старий високо заніс гарпун і встромив прямо у рибину. Потім прив'язав її до човна і направив його йти до берега.

Зненацька на човен наскочила перша акула, відчувши кров рибини старого. З останніх сил він встромив гарпун в акулу і вона пішла на дно разом з гарпуном. Сантьяго ясно розумів, що тепер, без жодної зброї, він не впорається з іншими акулами. Однак він не втрачає надію: "Але людина створена не для того, аби терпіти поразки, Людину можна знищити, але перемогти її не можна".

Незабаром на рибину напала ціла зграя акул, одну з яких старий вбив ножем. З кожним укусом хижаків рибини чоловіка ставало все менше і менше, проте він намагався не думати про це, а тримати курс додому. Акули жерли рибу доти, доки від неї нічого не залишилось. Сантьяго почував себе остаточно переможеним.

Ось показалися вогні Гавані. Старий наближався вже до берега. Коли він повернувся, всі у селищі ще спали. Зайшовши до хатини, він одразу ж напився води, ліг на ліжко, укутався у ковдру та й міцно заснув собі. Вранці до нього прийшов хлопець та, побачивши, що старий ще спить, вийшов з хатини, щоб принести йому каву. Манолін взяв каву на "Терасі" і приніс старому. Він ще довго не прокидався, проте хлопець наполегливо чекав, поки старий нарешті відкриє очі. Прокинувшись, Сантьяго випив чашку кави. Він був дуже радий бачити Маноліна. Хлопець пообіцяв, що відтепер вони завжди разом будуть ходити у море.

Вранці на "Терасі" сиділи туристи. Одна жінка побачила на березі довжелезний хребет з величезним хвостом. Запитавши в офіціанта, що то за дивна рибина, той відповів, що це акула. Жінка прийшла в захоплення від того, що в акул такі гарні, досконалої форми хвости.

А тим часом у своїй хатині спав старий, біля якого сидів Манолін, охороняючи його сон. Старому снилися леви...

Висновки:

"Старий і море" – повість-притча американського письменника Ернеста Хемінгуея

про кубинського рибалку Сантьяго, яка була написана у 1952 році;

теми й проблеми у творі: людина і природа, самовідчуття людини, сенс її життя, людина серед людей, взаємоповага та взаєморозуміння у суспільстві;

ідея повісті в нездоланній силі волі людини. Як говорить Ернест Хемінгуей вустами старого Сантьяго: "Людину можна знищити, але її не можна перемогти";

під час написання цієї повісті автор використовує особливий прийом – "принцип айсберга". Це можна пояснити тим, що "надводна" частина змісту повісті "Старий і море" надзвичайно мала, а глибина "підводної" – незрівнянно велика.